

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ В ДОСЛІДЖЕННІ ЗАГАЛЬНОГО ОГЛЯДУ КРАЇН АМЕРИКИ

УДК 373.544

Василь Мадзігон, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
директор Інституту педагогіки НАПН України
Мирон Вачевський, доктор педагогічних наук, професор,
академік Академії вищої освіти України

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ В ДОСЛІДЖЕННІ ЗАГАЛЬНОГО ОГЛЯДУ КРАЇН АМЕРИКИ

У статті досліджується необхідність вивчення учнівською молоддю основ міжнародного маркетингу в загальноосвітніх навчальних закладах, розкрито маркетинг світового ринку Америки про становлення розвитку галузей виробництва та сучасний стан у світовому ринковому середовищі.

Ключові слова: Америка, глобалізація, глобальна економіка, розвиток, промисловість, маркетингова діяльність, освіта, ринок.

Лит. 12.

Vasyl Madzihon, Myron Vachevskyi

INTERNATIONAL MARKETING IS IN RESEARCH OF GENERAL REVIEW OF COUNTRIES OF AMERICA

In the article the necessity of study of bases of the international marketing students young people is probed for general educational establishments, marketing of world market of America is exposed about becoming development of industries of production and modern consisting of world market environment.

Key words: America, globalizatijn, global economy, development, industry, marketing activity, education, market.

Актуальність проблеми. Міжнародний маркетинг сприяє утворенню нового етапу в розвитку світового господарства, а саме: функціонування самостійної міжнародної фінансової сфери, не пов'язаної з міжнародною торгівлею та міжнародним рухом чинників виробництва, як відзначають І. Михасюк та Ю. Присяжнюк у роботі¹.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми міжнародного маркетингу та його вивчення у ВНЗ присвячено значну кількість навчальної літератури відомих вітчизняних авторів: Л.В. Балабанова [1], А.В. Вовчак [2], М.В. Вачевський [3], С.С. Гаркавенко [6], В.Г. Герасимчук [7], М.М. Єрмошенко [8], В.М. Мадзігон [10], І.Р. Михасюк [12], І.Ф. Прокопенко [13], А.О. Старостіна [14] та інші, а значимо, що більшість опублікованих підручників і посібників присвячено для вивчення студентами ВНЗ.

Мета статті – дослідження і наведення рекомендацій за теоретико-методичними основами підготовки знань молоді з основ міжнародного маркетингу у ВНЗ факультетах менеджменту і маркетингу із напрямку державного господарювання економіки в різних регіонах світу, що буде корисним для формування

високих професійних компетенцій випускникам ВНЗ, які отримують кваліфікацію маркетолога, менеджера ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу. Згідно з історичними даними люди прибули до Америки з Азії ще 30 тис. років тому, оскільки там, де нині Берингова протока, колись був суходіл. Ним і скористалися вихідці з Азії, щоб переселитися до Америки.

За 8 тис. років до н.е. вони вже розселилися по всій Америці. Можливо, у VIII – IX ст. н.е. в Америці побували вікінги, але відкриття Америки приписують Х. Колумбу, який у 1492 р. під час своєї першої трансатлантичної подорожі дістався Вест-Індії, а в 1498 р. – під час третього – Американського континенту. У 1501 р. італійський мореплавець Америго Веспуччі, шукаючи біля берегів Америки шляху на Схід, дійшов висновку, що Америка не є частиною Азії (у що вірив Х. Колумб). Відкриту частину світу в 1507 р. назвав Америкою німецький географ М. Вальдземюллер у звіті про подорож А. Веспуччі. У 1538 р. цю назву повторив фламандський географ і картограф Герардус Меркатор (справжні ім'я та прізвище – Герхард Кремер). У світі лише одній людині судилося зафіксувати своє ім'я у назві цілої частини світу [4].

¹ Михасюк І., Присяжнюк Ю. Глобальні проблеми євроінтеграції і Україна. Монографія. Львівський національний університет ім. І.Франка. Львів. – 2009. – 240 с.

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ В ДОСЛІДЖЕННІ ЗАГАЛЬНОГО ОГЛЯДУ КРАЇН АМЕРИКИ

Ця частина світу складається з двох континентів – Північної Америки і Південної Америки. До Північної Америки належать Центральна Америка і Вест-Індія. Разом з островами площа Північної Америки становить понад 24 млн кв. км, а чисельність населення – понад 450 млн чол.

Клімат Північної Америки змінюється від арктичного на Крайній Півночі до тропічного в Центральній Америці і Вест-Індії, у прибережних районах – океанічний, у внутрішніх – континентальний. Середні температури січня змінюються від – 36°C на півночі Канадського Арктичного архіпелагу до +20°C на півдні Флориди і Мексиканського нагір'я, а липня – від +40°C на півночі зазначеного архіпелагу до +32°C на південному заході США. Найбільша кількість опадів спостерігається на тихоокеанському узбережжі Аляски і Канади та північному заході США (щорічно до 3000 мм), у південно-східних районах – 1000 – 1500 мм, на центральних рівнинах – від 600 до 1200 мм, у міжгірських долинах субтропічних і тропічних районів Кордильєр – 100 – 200 мм. Стійкий сніговий покрив формується взимку на північ від 40° – 44° північної широти.

Ґрунтово-рослинний покрив Америки представлений серією зон від арктичних пустель до тропічних вічнозелених лісів. Загалом ліси різних типів охоплюють третину площі материка: типова тайга, високо-стовбурні хвойні ліси, змішані, широколисті і вічнозелені.

Степи і напівпустелі переважають у внутрішніх регіонах материка. У внутрішніх районах Кордильєр подекуди розвинуті пустелі.

Гірська система. Кордильєри розташовані на заході Північно-американського материка (найвища точка – гора Мак-Кінлі – має 6193 м), на сході континенту, неосяжні рівнини, плато та середньовисотні гори. На північному сході материка – Лаврентійська височина, на півночі – низовина Макензі. Внутрішні райони зайняті Великими (високими) та Центральними (низькими) рівнинами. Вздовж південно-східного узбережжя розташувалися Приатлантична і Примексиканська низовини.

На Північноамериканському континенті є поклади корисних копалин світового значення:

- залізна руда, нікель, кобальт, золото, уран (Лаврентійська височина);
- кам'яне вугілля, нафта, горючі гази, калійні солі (в Канаді);
- нафта і газ (Примексиканська низовина, північна частина Канадського Арктичного архіпелагу);
- азбест (Північні Аппалачі);

- кольорові і рідкісноземельні метали (Кордильєри).

Природа Північної Америки зазнала значного впливу людської діяльності.

Центральною Америкою вважається південна частина материка. **Північна Америка**, розташована у тропічних широтах між Тихим і Атлантичним океанами, на стику з Південною Америкою, між впадиною Бальсас біля південного краю Мексиканського нагір'я до Дар'єнського перешийка. Інколи південною межею Центральної Америки вважають перешийки Теуантепек і Панамський.

У Центральній Америці переважають середньовисотні гори та вулканічні хребти. Існують діючі вулкани, найвищий – Тахумулько – досягає 4217 м. Це регіон з високою сейсмічністю. Землетрус у Сальвадорі в січні 2001 р. забрав тисячу людських життів. Клімат тропічний, щорічна кількість опадів 3000 – 5000 мм. Вологі тропічні ліси розташовані на північному сході, широколисті ліси та чагарникова рослинність – на південному заході та півночі.

Південна частина. Північноамериканського континенту була колонізована іспанцями ще у XVI ст. Східне узбережжя материка відкрили британці і французи у XVII ст. Згодом Семилітня війна (1756 – 1763 рр.) між Францією та Англією була спричинена загостренням боротьби за колонії. Англіїці перемогли. У 1775 – 1783 рр. англійські колонії зі зброєю у руках виборили свою незалежність від метрополії і утворили державу США.

У XVI ст. почалась колонізація Канади французами. Після поразки Франції у Семилітній війні Канада стала колонією Англії. Після тривалої боротьби у 1867 р. країна стала домініоном Великобританії. Упродовж XIX ст. освоювалася західна частина материка, здобула незалежність Мексика, на державу світового значення почали перетворюватися США. Економічний і політичний вплив їх поширився на весь континент. В 1823 р. президент США Дж. Монро сформулював доктрину: “Америка – для американців!”, що фактично означало: “Америка – для США!”

Південна Америка сполучена Панамським перешийком з Північною Америкою.

На час відкриття європейцями Латинської Америки чисельність місцевого індіанського населення становила щонайменше 15 млн чол. Найщільніше були заселені Центральна Америка та Центральні Анди. Найменш заселеними були Чако, Патагонія, ліси Бразилії. Найвідомішими індіанськими цивілізаціями є майя, ацтеки та інки.

Майя розташовувались на півострові Юкатан,

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ В ДОСЛІДЖЕННІ ЗАГАЛЬНОГО ОГЛЯДУ КРАЇН АМЕРИКИ

у Південній Мексиці, Гватемалі та частині Гондурасу. Чисельність майя становила 4 млн чол. Витоки цивілізації майя простежуються за 1000 років до н.е. Розквіт її припадає на IV – VIII ст., занепад – на IX ст., відродження – на X ст.

Цивілізацію підкорили іспанці у XVI ст. Про багату культуру майя свідчать залишки кам'яних храмів, збудованих на пірамідах і прикрашених скульптурами. У майя високого розвитку досягла поезія. Була створена система ієрогліфічної писемності і розроблена математична система, на основі якої складено досить точний календар. Цивілізація відома високорозвиненими містами-державами, які очолювали аристократія і духовенство.

Ацтеки (інша назва – наука) прибули з півночі до центральної долини Мексики після розпаду там у XII ст. цивілізації тольтеків. Голод і посуха спричинилися до її загибелі. Ацтеки, зазнавши впливу цивілізацій ольмеків і тольтеків, на початку XV ст. стали домінуючим етносом у зазначеному регіоні, а ще за століття контролювали всю центральну та південну частину сучасної Мексики, створивши імперію чисельністю 12 млн чол.

Ацтеки створили жорстке військово-політичне об'єднання. Вони вважали, що для підтримання руху Сонця потрібно щоденно живити його людською кров'ю і розглядали жертвопринесення священним обов'язком. Своєму головному богу Уїцилопочтлі вони приносили у жертву полонених воїнів, щороку убиваючи так понад 20 тис. чол.

Іспанські завойовники на чолі з Х. Кортесом застали багату кастову цивілізацію з центром у місті Теночтитлан. Високого рівня розвитку досягли освіта і мистецтво, було створено сонячний календар, збудовані величні піраміди, храми, палаци. Ацтеки мали піктографічну (з елементами ієрогліфіки) писемність. Невелика армія конкістадорів у 1519 р. захопила столицю ацтеків і скинула імператора Монтесуму II (пізніше його вбили свої ж індіанці). У 1521 р. Х. Кортес повністю знищив Теночтитлан і заснував місто Мехіко як столицю колонії, яка мала назву Нова Іспанія. Нетривалий час Х. Кортес був її правителем.

Цивілізація інків існувала протягом XIII – XVI ст. Найбільшу площу вона займала у XV ст., простягаючись на 3200 км від Еквадору до Північного Чилі. Цивілізації не були відомі колесо та писемність, але вона створила великі кам'яні будинки й розвинуту систему доріг. Естафетні посланці могли за один день подолати відстань 240 км. Інки вміло вели терасове сільське господарство за допомогою іригаційних споруд,

видобували мінерали, виготовляли тканину, речі з металу й посуд. Абсолютистська монархія інків спиралася на ритуальну релігію. Імперію інків обезкровила громадянська війна 1525 – 1532 р., що виникла у зв'язку з престолонаслідуванням. У 1533 р. іспанці на чолі з Ф. Пісарро розгромили імперію інків, але спорадичні повстання інків проти іспанців тривали аж до XIX ст.

На найнижчому рівні розвитку перебували індіанці тупі у лісах Бразилії. За колоніальних часів чисельність індіанського населення різко зменшилося у результаті занесених європейцями хвороб, а також примусової праці. Найвища частка індіанського населення у Болівії, Еквадорі, Перу та Гватемалі. Американські індіанці говорять 1700 мовами.

Південну Америку колонізували переважно іспанці починаючи з XVI ст. Британці, нідерландці та португальці брали участь у колонізації південно-східної частини материка. Переважна частина континенту належала до заморської іспанської імперії і здобула незалежність від Іспанії під час визвольної війни 20-х років XIX ст. Лідерами визвольного руху були С. Болівар та Х. Сан-Мартін.

Бразилія відійшла до Португалії згідно з Тордесільяським договором 1494 р. На 1800 р. колонія стала заможнішою, ніж Португалія. Португальський імператорський двір втік від Наполеона до Бразилії, яка стала центром португальської імперії. Коли імператор Джон VI повернувся до Лісабона у 1821 р., то залишив у Бразилії свого сина Педро як регента. Наступного року син підняв проти батька заколот (практично безкровний) і став імператором Бразилії під іменем Педро I. Його син Педро II зрікся престолу у 1889 р., і Бразилія існує як федеративна республіка з 1891 р.

Отже, абсолютна більшість латиноамериканських країн вибороли свою незалежність завдяки тому, що війни Наполеона знесли імперську владу метрополій. Донедавна історія Латинської Америки – це історія політичної нестабільності, військових переворотів, громадянських воєн, соціальних революцій і повільного суспільно-економічного розвитку.

У рельєфі вирізняється потужний гірський пояс Анд (найвища гора – Аконкагуа, 6960 м) на півночі й заході та платформний рівнинно-плато-гірний схід. Уся північна рівнинна частина Південної Америки до південного тропіку має середньомісячну температуру 20 – 28°C. Влітку (у січні) вона знижується на півдні до 10°C, взимку на Бразильському плоскогір'ї температура досягає 12°C, у Пампі – 6°C, на плато у Патагонії – 1°C і нижче.

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ В ДОСЛІДЖЕННІ ЗАГАЛЬНОГО ОГЛЯДУ КРАЇН АМЕРИКИ

Найбільша річна кількість опадів спостерігається на навітряних схилах Анд у Колумбії і Південному Чилі – 5 – 10 тис. мм. У вологих лісах Амазонії дощів випадає 2 – 3 тис. мм. У районах на захід від Пампи, у Патагонії, Південних і Центральних Андах випадає лише 150 – 200 мм.

Природні ресурси Південної Америки багаті й різноманітні. Існують обширні райони з родючими ґрунтами (наприклад, Пампа Лаплатської низовини). Більшість рік належить до басейну Атлантичного океану, найбільші – Амазонка, Оріноко, Парана і Парагвай. Ріки плоскогір'їв порожисті, як і в Андах, багаті на гідроенергію, мають чималі резерви прісних вод, використовуються для внутрішнього судноплавства. У Південній Америці є великі масиви екваторіальних і тропічних лісів.

Багаті й надра континенту. Тут зосереджена п'ята частина світових запасів нафти, четверта – кольорових металів, майже третина – руд чорних металів. У Південній Америці є також значні родовища ніобію (Бразилія), берилію (Бразилія), літію (Болівія, Чилі), фосфатів (Перу, Бразилія), сірки (Мексика, Чилі), а також урану, хрому, вольфраму, графіту, ртуті, азбесту, бору та ін. Всі країни регіону, за винятком Болівії та Парагваю, мають вихід до моря або є острівними державами. За цією ознакою країни Латинської Америки вигідно відрізняються від азійських та африканських держав.

У межах Латинської Америки розташовуються 46 країн і територій, серед них понад три десятки – суверенні держави. Усі вони республіки – федеративні (наприклад, Бразилія) або унітарні (приміром, Чилі).

У Північній Америці збереглися володіння США, Великобританії, Франції (Віргінські острови, Гваделупа, Мартініка). Найбільший у світі острів – Гренландія – належить Данії і є самоврядною територією. За устроєм вирізняються держави унітарні (наприклад, Коста-Ріка) і федеративні (приміром, Мексика). Куба є соціалістичною країною, всі інші – капіталістичні [4, 153].

У країнах Центральної Америки і в Мексиці **основна мова – іспанська**. У Північній Америці проживає понад 20 млн чорношкірих (або афроамериканців), чимало мулатів (нащадків від шлюбів представників європеїдної та негроїдної рас) і метисів (нащадків від шлюбів представників європеїдної та монголоїдної рас).

Оскільки більшість населення говорить мовами романської групи (в основному іспанською та португальською), то материк разом з Центральною Америкою називають

Латинською Америкою. Бразилія є найбільшою у світі країною, де люди говорять португальською мовою (у кілька разів більше, ніж власне у Португалії).

Офіційними мовами у Латинській Америці є іспанська – у 18 державах; португальська – у Бразилії, французька – на Гаїті, нідерландська – у Суринамі, англійська – у решті країн.

У країні добувають великі обсяги нафти, кам'яного вугілля, природного газу. Значна частина потреб у мінеральній сировині та наливів покривається за рахунок імпорту. Основний обсяг електроенергії виробляється на теплових станціях, на другому місці за виробленою енергією – атомні електростанції. США є лідером за рівнем розвитку авіаційної і ракетно-космічної техніки, електронного обладнання, приладів, нових конструкційних матеріалів. Ці галузі називаються наукомісткими, оскільки їх розвиток неможливий без наукових досліджень.

США належать до найбільших світових виробників автомобілів, сталі, пластмас і синтетичних смол, розвинена й кольорова металургія.

Канада тривалий час розвивалась як сільськогосподарська країна. Серед галузей промисловості раніше заслужувала на світову увагу лише гірничорудна. Нинішня Канада – індустріально-аграрна країна. Посідає провідне місце у світі за видобутком сировини для виробництва нікелю, калійних солей, азбесту, цинку, уранової руди, срібла, свинцю, олова та міді. Видобуваються також значні обсяги молібдену, золота, залізної руди, гіпсу, нафти, природного газу, вугілля. Розвинені чорна і кольорова металургія, нафтопереробка та нафтохімія. Світове значення має целюлозно-паперова промисловість. Досить різноманітним є машинобудування. Понад половину виробництва електроенергії забезпечують гідроелектростанції.

Індустріально-аграрною країною є й Мексика. Видобуваються нафта (за запасами нафти Мексика посідає четверте місце у світі), природний газ, кам'яне вугілля, залізна руда, свинець, цинк, срібло, мідь, сірка. Основну масу електроенергії забезпечують теплоелектростанції. Провідними галузями обробної промисловості є чорна і кольорова металургія, нафтопереробка, нафтохімічна, машинобудівна. Вітчизняна промисловість задовольняє попит на промислову продукцію на 85 %.

Найрозвиненішими країнами Південної Америки є Бразилія та Аргентина. Вони мають порівняно розвинену обробну промисловість, багатогалузеве сільське господарство. Світ не

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ В ДОСЛІДЖЕННІ ЗАГАЛЬНОГО ОГЛЯДУ КРАЇН АМЕРИКИ

можна уявити без бразильського кофе або аргентинської пшениці. У країнах, на території яких пролягли Анди, добувають руди чорних і кольорових металів. Венесуела відома у світі своєю нафтодобувною промисловістю.

Бразилія, Аргентина та Мексика забезпечують 2/3 промислового виробництва Латинської Америки [4, 156].

Основна галузь промисловості регіону – гірничодобувна. У структурі вартості її продукції переважає нафта і газ (80 %). Решта (20 %) припадає на гірничорудну сировину. Найкраще розвинена ця галузь у Мексиці, Венесуелі, Бразилії, Аргентині та Болівії.

У регіоні знижується частка традиційних галузей обробної промисловості – текстильної, харчової, взуттєвої. З огляду на те, що відбувається процес індустріалізації, підвищується значення хімії, нафтохімії, чорної і кольорової металургії, а особливо – машинобудування. Серед країн регіону поки що немає таких, які б вирізнялися надвисокими темпами економічного розвитку. Світ ще не заговорив про латиноамериканське “економічне диво”.

Промисловість концентрується у великих містах, що часто забезпечують виробництво 50 – 80 % промислової продукції відповідної країни.

Цукрові буряки вирощують на півночі, у дельті Міссісіпі, у Флориді та на Гавайських островах – цукрову тростину. Бавовник нині відіграє меншу роль, ніж в історичному минулому. І все ж ця культура належить до основних. М'ясне тваринництво розвивається на Великих рівнинах. Свилярство найпоширеніше у кукурудзяному поясі, а молочне тваринництво – у Приозер'ї та на північному заході.

Основною сільськогосподарською культурою Канади є пшениця. Ця країна є другим за значенням її світовим експортером. Тваринництво переважає рослинництво. У тваринництві розвивається м'ясо-молочний і м'ясо-шерстяний напрямки. Канада відома і як світовий постачальник мороженої риби.

В аграрному секторі економіки Мексики зайнято приблизно 30 % економічно активного населення. У сільському господарстві рослинництво переважає тваринництво. Основними товарними культурами вважаються бавовник, кофе, цукрова тростина, хенекен. Тваринництво має екстенсивно-пасовищний характер. Переважає м'ясо-шерстяний напрямки.

У країнах Центральної Америки і Карибського басейну провідною галуззю економіки є сільське господарство. Нарівні з великими латифундіями

багато безземельних або малоземельних селян.

Рослинництво є провідною галуззю. Сільське господарство багатьох країн Латинської Америки ще й нині характеризується як монокультурне. 75% вартості продукції рослинництва регіону припадає на десять основних її видів.

Аргентина, Бразилія і Мексика забезпечують переважну кількість пшениці. Центральна Америка та Вест-Індія вирощують кофе, банани, цукрову тростину, а Перу та Нікарагуа – бавовник.

У Латинській Америці сприятливі умови для розвитку тваринництва переважно м'ясного напрямку. Виробництво молочної продукції посідає друге місце, а вовни та шкіри – третє. Поширене птахівництво, зокрема для Бразилії воно є важливою експортною галуззю. Розвивається свилярство (оскільки більшість населення сповідує католицьку віру, а не іслам).

У посушливих регіонах Мексики, Аргентини та Бразилії розводять кіз і овець, вирощують коней. У багатьох країнах розвинуте товарне бджільництво. Майже всі країни регіону займаються виловом риби. Особливо розвинений рибний промисел у Чилі, Перу, Колумбії та Мексиці.

Розвинені всі види транспорту і в Канаді. Ріка Святого Лаврентія глибоководна, і океанські кораблі потрапляють нею з Атлантичного океану до Великих озер, які інтенсивно використовуються для внутрішнього судноплавства. Велике значення має повітряний транспорт, особливо для сполучення з віддаленими північними регіонами.

Провідними видами транспорту у Мексиці є автомобільний, залізничний, морський (особливо значну роль відіграють танкери).

На Латинську Америку припадає лише десята частина залізниці, світу. Частка автошляхів ще менша, але їх протяжність збільшується. Збудовані Панамериканське і Трансамазонське шосе, тобто з Північної Америки нині можна дістатися автомобілем через Центральну Америку до Південної Америки, а також проїхати через амазонські джунглі (сельву).

На Латинську Америку припадає 33% внутрішніх водних шляхів світу. Розвитку внутрішнього водного транспорту сприяють природні умови – наявність розгалуженої системи великих рік на континенті.

У регіоні розвинений морський транспорт. Так, Панама належить до країн світу, які мають найбільший морський торговельний флот. Однак фактично судна належать іноземцям, які реєструють їх у Панамі і використовують під

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ В ДОСЛІДЖЕННІ ЗАГАЛЬНОГО ОГЛЯДУ КРАЇН АМЕРИКИ

панамським прапором, бо такий прапор “дешевий”.

Розвиток нафто-газодобувної та переробної промисловості сприяв виникненню і поширенню трубопровідного транспорту.

Канада експортує автомобілі, папір і целюлозу, нафтопродукти, промислове обладнання, природний газ, нікель, алюміній, мідь. В імпорті Канади переважають машини та інші промислові товари.

85% вартості мексиканського експорту припадає на США і Канаду. Основними його статтями є готові вироби, напівфабрикати, нафта, нафтопродукти, сільськогосподарські товари (бавовник, кофе тощо) та морепродукти.

В імпорті Мексики переважають напівфабрикати, машини, обладнання, товари широкого вжитку.

Регіони Америки. Переважну частину Північноамериканського материка займають США і Канада.

Основа економіки – сільське господарство, переважно плантаційне. Продукція – кофе, банани, цукрова тростина. Розвинені гірничо-добувна промисловість і кольорова металургія (Куба, Ямайка).

Латинську Америку поділяють на кілька регіонів [4, 158 – 159]. Досить потужна нафтопереробна промисловість, яка працює на привізній сировині. Багато країн є великими центрами міжнародного туризму.

Висновки. Сьогодні, коли молода незалежна Україна вступила у вирішальний етап переходу до ринкової економіки, роль економічної освіти для учнівської та студентської молоді стає надзвичайно важливою. Нині необхідно формувати у молоді ринкове економічне мислення, виховувати майбутнього господаря в усіх сферах діяльності включаючи міжнародний

маркетинг, мати фахові знання про країни світу, їх історію розвитку, господарську діяльність.

1. Балабанова Л.В. *Маркетинг* /Л. Балабанова. Підручник. – К.: Знання – Прес, 2004. – 645 с.

2. Вовчак А.В. *Маркетинговий менеджмент* / А. Вовчак. – К.: КНЕУ. – 1998. – 268 с.

3. Вачевський М.В. *Маркетинг формування професійної компетенції: Підручник.* – К.: Професіонал. – 2005. – 512 с.

4. Вачевський М.В., Мадзігон В.М. Примаченко Н.М. *Міжнародний маркетинг* / М. Вачевський, В. Мадзігон, Н. Примаченко / Підручник. – К.: Кондор. – 2010. – 410 с.

5. Гаркавенко С.С. *Маркетинг* / С. Гаркавенко. – К.: Лібра. – 1998. – 384 с.

6. Герасимчук В.Г. *Маркетинг теорія і практик* / В. Герасимчук: Навчальний посібник. – К.: Вища школа. – 1994. – 327 с.

7. Єрмошенко М.М. *Маркетинговий менеджмент* // М. Єрмошенко: Посібник. – К.: – 2001. – 204 с.

8. Мадзігон В.М. *Продуктивна педагогіка / В. Мадзігон. Політехнічні основи поєднання навчання із продуктивною працею.* – К.: Вересень. – 2004. – 324 с.

9. Мадзігон В.М. *Міжнародний маркетинг в інтеграції міжнародних ринків* / В. Мадзігон / Молодь і ринок. – 2009. – №10(57). – С. 6 – 10.

10. Михасюк І., Присяжнюк Ю. *Глобальні проблеми євро інтеграції і Україна. Монографія.* Львівський національний університет ім. І. Франка, Львів. – 2009. – 240 с.

11. Прокопенко І.Ф. *Людина у світі економіки та бізнесу.* – Харків.: Основа. – 1995. – 310 с.

12. Старостіна А.О. *Промисловий маркетинг.* – К.: “Іван Федоров”. – 1997. – 400 с.

Стаття надійшла до редакції 09.01.2011

*На столі – духмяна паска,
А круг неї – писанки.
Уділи нам, Боже, ласки
На всі дні, на всі віки!
Немала у нас родина,
Та молитва всіх єдина:
Хай розквітне Україна,
Як в погожі дні – весна.*

*П. Воронько
“Великдень”*

